

Prikaz knjige: Vladimir Obradović – Rizično delinkventno kriminalno ponašanje Empirijske studije

U izdanju **Političke kulture**, nakladno-istraživačkog zavoda objavljena je knjiga prof. dr. sc. Vladimira Obradovića u statusu profesora visoke škole na Visokoj poslovnoj školi Libertas u Zagrebu pod naslovom **Rizično delinkventno kriminalno ponašanje**.

Knjiga ima 478 stranica, meki uvez, godina izdanja: 2014. Urednik knjige je prof. dr. sc. Radule Knežević (ISBN: 977-953-258-070-9), a nakladnik Biblioteka Universitas iz Zagreba. Recenzenti knjige su prof. dr. sc. Mladen Singer i prof. dr. sc. Vladimir Kolesarić.

Knjiga je realizirana u razdoblju od 2004. do 2013. godine i rezultat je izvornih znanstvenih istraživanja provedenih na području Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine. Zbog toga su u realizaciji pojedinih istraživačkih projekata na knjizi participirali i stručnjaci, tj. znanstvenici iz tih zemlja.

Knjiga se sastoji od Uvodne cjeline koja se odnosi na objašnjenje osnova u području etiologije i fenomenologije kriminalnog ponašanja, prvog dijela pod nazivom Rizično ponašanje koje se sastoji od tri poglavlja, drugog dijela pod nazivom Delinkventno ponašanje i trećeg dijela pod nazivom Kriminalno ponašanje koje se sastoji od tri poglavlja.

U prvom poglavlju pod nazivom **Rizično delinkventno ponašanje** teorijski okvir istraživanja je utvrđivanje čimbenika koji utječu na pojam rizičnog preddelinkventnog ponašanja djece, sadržajno usmjeren na rizično preddelinkventno ponašanje. Autor upozorava na one oblike rizičnog i devijantnog ponašanja koji prerastaju u recidivnu i kroničnu delinkvenciju. Osnovni elementi empirijskog istraživanja u knjizi izneseni su jasno, metodološkim postupkom na reprezentativnom uzroku na kojem su primijenjeni testovi inteligencije i ličnosti te skale ponašanja.

U drugom poglavlju pod nazivom **Rizično prekršajno ponašanje vozača zbog korištenja mobitela tijekom vožnje** predmet istraživanja su vozači. Istraživanje ovog sigurnosnog fenomena ima pragmatičan cilj ustanovljavanja ima li to negativno društveno potencijalno opasno ponašanje vozača u prometu karakteristike masovnosti. Analizirajući literaturu autoru je poticaj za ovo znanstveno istraživanje bila inozemna studija po kojoj je u SAD-u tijekom 2010. godine gotovo 15% osoba u prometu poginulo zbog korištenja mobitela tije-

kom sudara. Kao zaključak ovog poglavlja nameće se podatak da natpolovična većina vozača doživi neki oblik distrakcije zbog korištenja mobitela tijekom vožnje. Klasifikacijska analiza clustera homogenih skupina vozača prema načinima korištenja mobitela tijekom vožnje upozorava na vozače iz **V. skupine** koji su sigurno najugroženiji zbog: mladosti, neiskustva, pripadnosti internetskoj generaciji, korištenja najsofisticiranijih aplikacija telefona, čitanja i pisanja poruka, fotografiranja i snimanja tijekom vožnje.

Autor tim osobama "stavlja" etiketu *mladih mobilnih samoubojica*. U trećem poglavlju pod nazivom **Rizično opasno antisocijalno ponašanje drag vozača uličnih utrka** aktualnošću izbora tema i pristupom ispitivanja negativnih društvenih pojava *drag* vozača u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini prikazao je sociopatološke, kriminalne karakteristike tih vozača, te upozorio nadležna preventivno-represivna tijela ovih država na sigurnosnu ugrozu u prometu.

U drugom dijelu, a četvrtom poglavlju pod nazivom **Inicijalni recidivni i kronični delinkventi** predmet istraživanja je delinkventno ponašanje maloljetnika koji su registrirani u policijskim evidencijama. U knjizi se kontrolira zastupljenost brojnih socioloških varijabli. Drugi uzorak, u policiji registriranih delinkvenata intervjuiranjem *face to face* u njihovim obiteljskim sredinama, primijenjena je check lista samoiskaza o ponašanju i ostvaren uvid u obiteljsku situaciju i odnose. Na dobivenim podacima primijenjeni su postupci multivarijantnih analiza, te provedena verifikacija metodom ekvivalentnih parova nedelinkventnih i preddelinkventnih ispitanika. Za provjeru utjecaja obiteljske situacije i odnosa na razvoj delinkvencije od njene inicijalne, preko novincijalne i recidivne faze u kroničnu tešku delinkvenciju, primijenjena je multipla nominalna regresijska analiza.

Rezultati istraživanja pokazuju razlike kod pojedinih osobina ličnosti preddelinkventa i stupnja izražavanja rizičnog ponašanja u školi, te kakav je procesni kauzalni model determiniranosti preddelinkvencije i njenog prerastanja u inicijalnu, a potom u kroničnu fazu delinkventne karijere.

U trećem dijelu pod nazivom **Kriminalna ponašanja u određena kaznena djela**, tj. kriminalna ponašanja (korupcija, trgovina ženama, terorizam i ratni zločin), autor pokušava utvrditi, odnosno identificirati koruptivne oblike ponašanja policajaca i vozača koristeći tzv. opažače, te ih uspoređuje s percepcijom korupcije kod građana. Korištenje tajno organiziranih i prethodno obučanih opažača – studenata doprinijelo je da nalazi ovog istraživanja imaju teorijsko-metodološku implikaciju proučavanja negativno društvene pojave. U šestom poglavlju autor analizira – proučava organizirano kriminalno ponašanje trgovine ženama u Bosni i Hercegovini. Anomija vrijednosnog sustava zbog složenosti institucije države, kontrole i nadzora državne granice, različitosti zakonske regulative, neprepoznavanja problema, nazočnosti različitih međunarodnih snaga, usmjerili su znanstveno istraživanje ove socijalno-patološke pojave na multimetodsko obuhvaćanje, kvalitativnih i kvantitativnih analiza. Triangulacijska verifikacija nalaza kvalitativne dvoetape analize kroz linearno opisivanje i interpretativno raslojavanje, razgolitila je trgovinu i seksualno izrabljivanje žena čime je ostvaren nevjerojatan analitički uvid ovog fenomena.

Zadnje poglavlje u knjizi pod nazivom **Kriminalno terorističko ponašanje pri počinjenju ratnih zločina u Republici Hrvatskoj** kao izvor podataka koristi policijsko-sudsku dokumentaciju o kaznenim djelima i počiniteljima ratnih zločina u Republici Hrvatskoj od 1991. do 1995. godine. Praktični problem koji se pojavio autoru je činjenica da unatoč radu državnih tijela i mnogih udruga stradalnika u Republici Hrvatskoj još uvijek nema cjelovitih

informacija o svim smrtno stradalima, nestalima i o svim civilima žrtvama rata.

U zaključcima autor utvrđivanjem znanstvene istine izbjegava zamke etičko-političkih vrijednosti, navodeći i kronologiju ratnih zločina i terora.

Tijekom izvođenja zaključka autor zadržava znanstvenu dozu skepticizma kod prediktivnih značajki određenih varijabli. Statistička metoda primijenjena za obradu podataka je (SPSS za Windows) *Statistical Package for the Social Sciences*. Rad je zbirka empirijskih podataka, raznih metodoloških pristupa i kombinacija različitih metoda istraživanja. Čvrsta istraživačka utemeljenost istraživačkog nacrtu daje mogućnost praktične primjene dobivenih rezultata istraživanja u prevenciji i represiji, jer su izneseni čimbenici rizika za modernu situacijsku prevenciju.

U konačnici autor kroz prikazana istraživanja i dobivene rezultate posebno ističe važnost prevencije, poglavito u području devijantnog ponašanja težeg antisocijalnog karaktera radi sprječavanja njihova prerastanja u kronični oblik i recidivizam težih oblika kaznenih djela, naročito visoke društvene opasnosti.

Knjiga je osim stručnjacima i znanstvenicima čija se tematika istraživanja iznosi u knjizi dobrodošla i onima koji imaju za cilj spoznavanje istine primjenjujući neke od znanstvenih metoda, gdje će biti školski usmjeravani kroz elemente istraživanja, tj. osnovne faze i korake u istraživačkom procesu.

Prikaz pripremio: Damir ŠNEPERGER*

Engl.: Book review: Vladimir Obradović – Risky delinquent criminal behaviour

* mr. sc. Damir Šnepenger, voditelj Aktiva kriminalistike na Policijskoj školi "Josip Jović" MUP-a RH, Zagreb.